

Kagu-Eesti turundus- ja mainekujunduskava 2030

Kaasrahanud
Euroopa Liit

Eesti
tuleviku heaks

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
Hetkeolukorra analüüs.....	5
Kagu-Eesti konkurentsieelis teiste piirkondade ees.....	11
Visioon 2030.....	12
Strateegilised suunad.....	12
1. Investeeringud.....	13
1.1 EESMÄRK.....	14
1.2. SIHTGRUPID.....	14
1.3. FOOKUSTEGEVUSED.....	15
1.4. MÕÕDIKUD.....	15
2. Elanikud.....	16
2.1. EESMÄRK.....	17
2.2. SIHTGRUPID.....	17
2.3. FOOKUSTEGEVUSED.....	18
2.4. MÕÕDIKUD.....	18
3. Külalised.....	20
3.1. EESMÄRK.....	20
3.2. SIHTGRUPID.....	20
3.3. FOOKUSTEGEVUSED.....	21
3.4. MÕÕDIKUD.....	22
Tegevuskava.....	23
TURUNDUS - JA MAINEKUJUNDUSE TEGEVUSED.....	23
TEGEVUSED KESKVALITSUSE SUUNAL.....	27
Kokkuvõte.....	28
Kasutatud allikad.....	29
Lisa 1. Suundade statistika.....	30
Lisa 2. Kagu-Eesti hetkeolukorra SWOT-analüüs.....	32

** Avalehe fotod: Anna Svetlichnaia, Renee Altrov, Silver Gutmann, Mati Kose, Priidu Saart, Kalle Veesaar, Kaspar Koolmeister, Georg Svidlov, Hans Markus Antson, Visit Estonia, Trade Estonia*

Sissejuhatus

Põlva, Valga ja Võru maakonnad moodustavad koos Kagu-Eesti – piirkonna, mille ehe identiteet, aeglane eluviis ning rikkalik loodus- ja kultuuripärand loovad ainulaadse paiga nii Eestis kui kaugemal. Kagu-Eesti loodus on mitmekesine ja väekas: kuppelmaastikud, laaned, jõed, järved ja rabamaastikud loovad rahu ja inspiratsiooni pakkuva keskkonna. Samal ajal peegeldub piirkonna kultuuris sügav seotus traditsioonidega – siin elavad edasi oma keele ja kombestikuga võrokeste, setode ja mulkide pärimus, mis teeb piirkonnast elava kultuurilise terviku.

See ei ole lihtsalt ääreala, vaid Eesti kõige sisukam serv – paik, kus juured on sügaval ja pilk suunatud edasi. Piirkonnal on palju avamata potentsiaali – olgu selleks nutikad tööstusalad, roheinnovatsioon, nišiturism, noorte talentide tagasimeelitamine või lihtsalt elu, kus aeg ja ruum on taas inimese päralt. See on maa, mis ei vaja muutmist, vaid märkamist ja mõtestamist.

Samas ei saa eirata väljakutseid, millega piirkond igapäevaselt silmitsi seisab. Kagu-Eestis on Eesti keskmisest kõrgem tööpuudus ja madalam palgatase, elanikkond väheneb ning väheneb ka tööealiste inimeste osakaal. Tootlikkus on madal ning kapitali kättesaadavus piiratud. Teede olukord, kehv ühistransport ja ebastabiilne digitaristu pärsivad liikumist ja arengut. Ent need ei ole takistused, vaid lahendamist vajavad sõlmkohad. Just siin peitub võimalus mõtestatud arenguks, kus iga tegevus loob k mõju.

Käesolev Kagu-Eesti turundus- ja mainekujunduskava 2030 on koostatud selleks, et anda piirkonna arendusele ühine häääl ja suund. Kava tellijateks on Võrumaa Arenduskeskus, Põlvamaa Arenduskeskus ja Valgamaa Arenguagentuur ning töö aluseks on tellija poolt järgnevalt sõnastatud ootused:

-
- ▶ Tugevdada Kagu-Eesti kui elujõulise, nutika ja eheda piirkonna kuvandit;
 - ▶ suurendada piirkonna nähtavust sihtrühmade seas: külastajad, investorid, uued elanikud, koostööpartnerid ja diasporaa;
 - ▶ toetada strateegiliste tegevuste elluviimist ja piirkonna sisemist eneseusku.
-

Kagu-Eesti 2030 turundus- ja mainekujunduskava koostamise käigus analüüsiti olemasolevaid dokumente ja uuringuid ning viidi läbi veebiküsitlus ettevõtjate (119 vastajat) ja piirkonna elanike seas (274 vastajat), neli arutelupäeva eri valdkondade esindajatega, fookusgruupintervjuu spordisündmuste korraldajatega ning süvaintervjuud uussisserändajate, EISI, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ja piirkondlike ettevõtluskonsultantidega. Tulemuste põhjal kaardistati Kagu-Eesti peamised tugevused, võimalused, kitsaskohad ja ootused kohalikele omavalitsustele, arendusorganisatsioonidele ja keskvalitsusele.

Kogutud sisendi põhjal koostatud kava annab ülevaate Kagu-Eesti hetkeolukorrast ja sellega seotud mainekujunduslikest väljakutsetest ja võimalustest. Kava ülesehitus toetub Kagu-Eesti tegevuskava 2030 kolmele põhifookusele – *tulevikukindlad ettevõtted, tegusad inimesed ja kutsuv keskkond* –, millele vastavad mainekava strateegilised suunad: *investeeringud, elanikud ja külalised*. Eesmärkide saavutamine eeldab kõigi kolme suuna terviklikku arendamist ja turundamist, mistõttu on kavas määratletud iga valdkonna eesmärgid, sihtrühmad, fookusteemad, mõõdikud ning detailne tegevuskava. Mitmete tegevuste edu eeldab ka regionaalpoliitiliste hoiakute ja riikliku lähenemise muutust – seetõttu on kava tegevuste peatükis välja toodud ka teemad, mis vajavad käsitlemist keskvalitsuse tasandil.

Kava ei keskendu pelgalt turundusele, vaid sellele, kuidas Kagu-Eesti kuvand saab toetada reaalsel arengut ja muutusi kohapeal – olgu selleks paremad teenused, tugevamad kogukonnad, tõhusam ettevõtluskeskkond või lihtne teadmine, et “meie piirkond on väärt elamist ja jagamist.”

Mainekujundus ei ole kampaania, vaid kultuur – viis, kuidas piirkond iseennast näeb ja julgeb nähtavaks teha. Kagu-Eesti ei loo endale uut identiteeti – ta toob olemasoleva nähtavale. Tugev bränd algab seestpoolt: lugudest, inimestest, väärtustest ja valikutest. Kava eesmärk on neid lugusid esile tõsta, siduda ja võimendada.

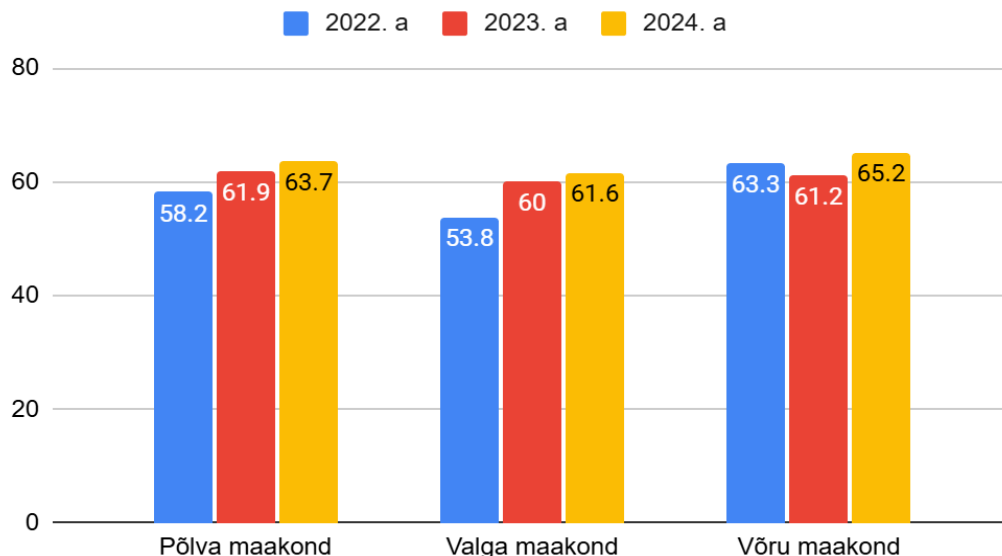
Kagu-Eesti turundus- ja mainekujunduskava 2030 koos tegevuste tabeliga on praktiline töödokument, mille liigendus ja ülesehitus on kokku pandud nii, et see võimaldaks igal kasutajal – olgu ta omavalitsuse töötaja, arenduspartner, ettevõtja või riigitöötaja – kiiresti ja selgelt orienteeruda valdkondlikes eesmärkides, sihtrühmades ning kokkulepitud tegevustes.

Hetkeolukorra analüüs

Kagu-Eesti on piirkond, kus looduslähedane elukeskkond, kultuuriline mitmekesisus ja kogukondlik eluviis loovad unikaalse väärtusruumi. Samas iseloomustab regiooni süvenev ääremaastumine, mis väljendub nii rahvastiku dünaamikas, majanduslikes näitajates kui taristu kvaliteedis. Käesolev analüüs põhineb nii kvantitatiivsetel andmetel kui fookusgruppide ja seminaride sisendil ning toob esile Kagu-Eesti arengupotentsiaali ja kitsaskohad, pakkudes alust piirkonna sihipäraseks arendamiseks. Kagu-Eesti SWOT-analüüsi leiab lisast 2.

RAHVASTIK JA ELUKESKKOND: KAHANEV KANDEVÕIME, KUID TUGEV ELUSTIILIPOTENTSIAAL

Kagu-Eesti rahvastikuprotsessid on viimastel kümnenditel kujunenud suundumuseks, kus elanikkond järjest väheneb ja vananeb, eriti väljaspool maakonnakeskusi. 2023. aasta Statistikaameti andmetel moodustasid tööealised Põlva maakonnas 56,5%, Valgas 57,8% ja Võrus 59,3%. Samas tuleb positiivse poole pealt tuleb ära märkida, et Statistikaameti andmetel on Kagu-Eestis 15–74-aastaste tööhõive määr pigem kasvutrendis.

15–74 aastaste tööhõive määr maakonna järgi | 2022 – 2024. Ühik: %¹

2019. aastal läbiviidud maineuuringu järgi plaanis 76% tööealistest elanikkonnast järgmise kolme aasta jooksul piirkonnast lahkuda. 2025. aastal läbiviidud elanike

¹ Allikas: Statistikaamet

küsitluse tulemused näitavad lahkumistrendi vähenemist. Peamisteks piirkonnast lahkumise põhjusteks nimetatakse töökohtade nappus, madalad palgad ja ebapiisav ühistransport. Noorte lahkumine suurematesse linnadesse hariduse ja tööotsingute tõttu on endiselt ulatuslik ning suur osa neist ei naase Kagu-Eestisse.

Kagu-Eesti rahvaarv on kokkuvõttes jätkuvas kahanemistrendis, kuid langus ei ole nii kiire kui Statistikaamet prognoosis. Rahvaarvu vähenemise tempo on aeglustunud eelkõige Ukraina põgenike saabumise tõttu alates 2022. aasta kevadest. Ka rändesaldo on viimastel aastatel positiivseks pöördunud, aga seda eeskätt valgamaal ning Ukrainast saabunute arvelt.²

Tagasipöördujate ja uute tulijate seas on selge huvi piirkonna looduslähedase, rahuliku ja kogukondliku elukeskkonna vastu. Loodus, pereelu toetav rahulik tempo ja vahetu kogukondlikkus on väärtused, mida hinnatakse kõrgelt ja mis kujunevad Kagu-Eesti üheks olulisemaks konkurentsieeliseks.

Samas ei toeta elukeskkonna kitsaskohad selle eelise realiseerumist. Eluasemevaldkonnas on probleemid kõige teravamad: amortiseerunud korterelamud, piiratud uusarendused ja energiatõhusate üürikorterite nappus takistavad uute perede kolimist piirkonda. 2025. aasta ettevõtjate küsitluse andmetel on sagedased probleemid elektriühenduse võimsuspiirangud ja ebakvaliteetne sidevõrk, mis pärsivad piirkonna arengut. Ka hajapiirkondade taristu – teed, internetiühendus, mobiililevi – ei vasta tihti elanike ootustele.

Ühistranspordi võrk ei ole kohandatud igapäevastele liikumisvajadustele: autota ei pääse sageli tööle, kooli ja lasteaeda ning kehvad transpordiühendused mõjutavad huvihariduse- ja tegevuse ning kultuureenuste kättesaadavust. Vaatamata infrastruktuuri puudujääkidele on Kagu-Eestis säilinud tugevad kohalikud võrgustikud, kogukondlik aktiivsus ja madal elutempo – see on elustiil, mida järjest enam inimesi otsib.

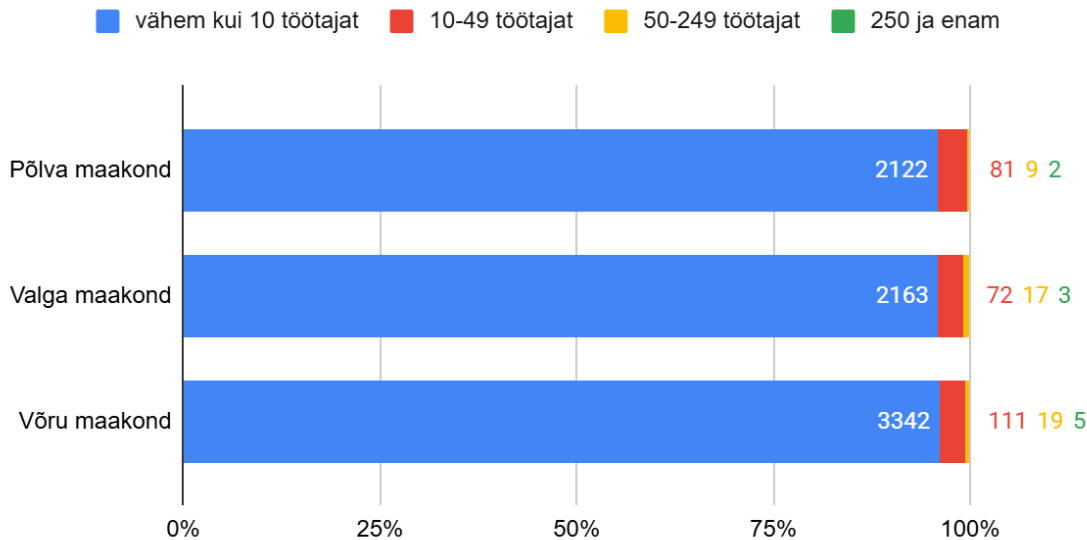
Kuid elanike 2025. aasta küsitluse tulemused näitavad, et kogukondlik potentsiaal ei jõua alati kogukonnale nähtavateks ja püsivateks algatusteks – olgu selleks kultuurisündmused, kooskäimise kohad või avalik tegevus. Kultuuri- ja hariduselu sõltub paljuski entusiastide panusest, mida võivad mõjutada projektipõhisus ja järelkasvu puudumine. Siinkohal tekib vastuolu: Kagu-Eestis on olemas ainulaadne ja paljude jaoks atraktiivne eluviis, ent toimiv tugistruktuur pole piisavalt tugev, mis tagaks jätkusuutlikkuse ja arengu.

Kagu-Eesti rahvastik ja elukeskkond on ristteel – kahaneva kandevoime kõrval püsib tugev elustiilielulis. Selle eelise nähtavaks muutmine ja tugistruktuuride arendamine on keskeks küsimuseks piirkonna atraktiivsuse ja kestlikkuse seisukohalt.

² Kagu-Eesti tegevuskava 2022. a seirearuanne lk 8

ETTEVÕTLUS JA MAJANDUS: SUURTE VAJADUSTEGA MIKROSTRUKTUUR

Kagu-Eesti majandusstruktuuri iseloomustab tugev mikroettevõtluse ülekaal – statistikaameti andmetel on Kagu eestis 10 töötajaga ettevõtete osakaal üle 95 %.

Majandusüksused töötajate arvu järgi 2024. aastal³

Selline majandustegevuse ülesehitus pakub küll paindlikkust, kuid piirab samal ajal ettevõtete tootlikkuse kasvu, ekspordivõimekust ja innovatsioonivõimalusi. Mikroettevõtete ülekaal tähendab sageli tagasihoidlikumaid investeerimisvõimalusi ja madalamat riskitaluvust, mis muudab piirkonna majanduse globaalse ebakindluse suhtes haavatavamaks.

Nii aruteluseminaril osalenud suurettevõtjate tagasisidest kui 2025. aasta Kagu-Eesti ettevõtjate küsitluse vastustest kerkisid korduvalt esile samad kitsaskohad. Süsteemne tööjõupuudus – nii kvalifitseeritud oskustöölise kui ka füüsiliselt kohaloleva tööjõu osas – on üks olulisemaid takistusi. Tööjõuga seoses kerkisid enam esile veel järgmised probleemid: madal palgatase, kasvav tööjõukulude surve, vähene töömotivatsioon ning ebapiisavad transpordiühendused, mis raskendavad liikumist kodu ja töökoha vahel.

Investeeringuid takistab keeruline ligipääs kapitalile ja alainvesteeringud taristu – puudulik elektrivarustus, mis takistab ettevõtete laienemist, kehv side ja ligipääsetavus, samuti eluasemefondi probleemid. Elamispindade nappus, amortiseerunud hoonestus ja taskukohaste ning energiatõhusate üüripindade vähesus takistavad tööjõu liikumist piirkonda. Kohalikud ettevõtjad rõhutavad vajadust siduda elamuarendus ja ettevõtluse vajadused – uued elanikud vajavad elukohta ja teenuseid, samas kui ettevõtted vajavad tööjõudu, keda ilma elukohtadeta ei ole võimalik piirkonda meelitada. Paraku on

³ Allikas: Statistikaamet

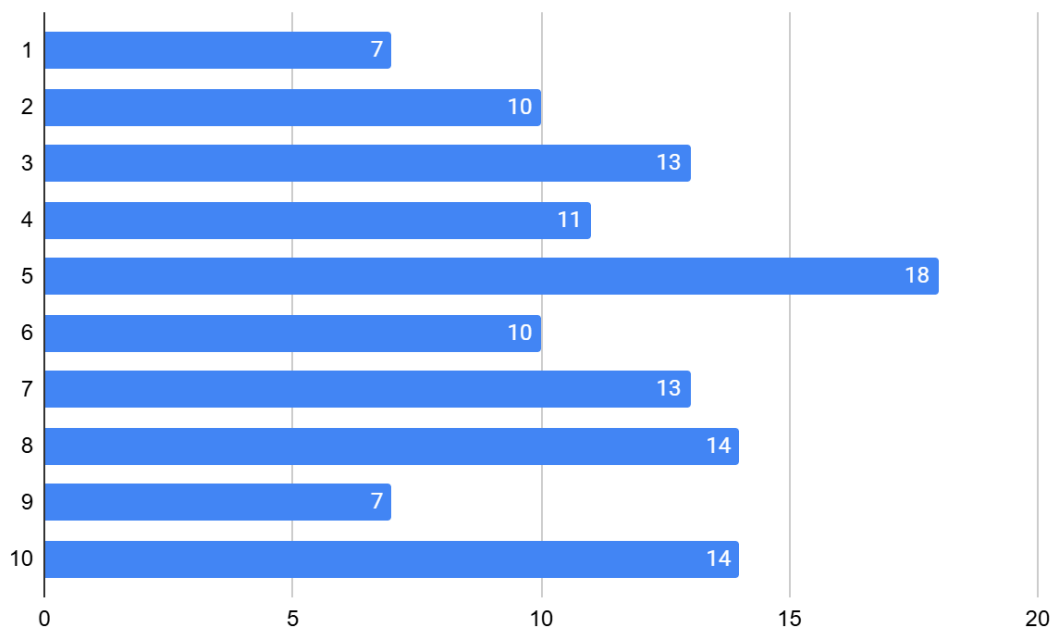
omavalitsuste roll elamuarenduse ja ettevõtlustoetuse osas killustunud ning 35,6% ettevõtjatest hindas omavalitsuste tuge ja koostööd negatiivselt.

Ettevõtlusvaldkonna väljakutseid peegeldab ka soovitusindeks (Net Promoter Score - NPS), mida mõõdeti ettevõtjate seas läbi viidud küsitluses. Kagu-Eesti ettevõtluse soovitusindeks näitab hetkeseisu üsna tumedates toonides: $18\% - 59\% = -41$, mis on üsna madal skoor. Veidi positiivsem on siiski aritmeetiline keskmine - 5.69, mis viitab sellele, et vastajad on soovitamise osas pigem neutraalsed või veidi skeptilised.

Promootorid (hinne 9-10): 18%

Passiivsed (hinne 7-8): 23,1%

Rahulolematud (hinne 1-6): 59%

Kui tõenäoliselt soovitaksite teistel ettevõtetel tulla Kagu-Eestisse tegutsema?⁴

Piirkonna üldine majanduslik olukord on keeruline: 2023. aastal oli sisemajanduse koguprodukt (SKP) elaniku kohta Põlva maakonnas 52,5%, Valga maakonnas 52,4% ja Võru maakonnas 59,8% Eesti keskmisest, näidates märkimisväärset arengulõhet. Siiski leidub Kagu-Eestis ka strateegilisi kasvuvaldkondi. Puidukeemia, kaitsetööstus, mahetoit, loovettevõtlus ja loodusturism on sektorid, millel on selge arengupotentsiaal. Kuid nende realiseerimine eeldab sihipärast tuge, tööstusalade arendamist, infrastruktuuri ajakohastamist ja tugevat koostööd kohalike omavalitsustega. Samuti on kriitiline kohaliku haridus- ja teadusvõimekuse parem rakendamine, et kasvatada oskustööjõu järelkasvu ja tugevdada teadmussiiret.

⁴ 2025. a Kagu-Eesti ettevõtjate küsitlus

Üldist meeleolu ettevõtjate seas võib kirjeldada kui „skeptilist neutraalsust“ – piirkonda ei hinnata enamasti kriitiliselt, kuid puudub ka entusiastlik soovitus. See viitab vajadusele süsteemse ja arenduskeskse ettevõtluskultuuri järele, mis ettevõtjate liikumist kõrgema lisandväärtusega majanduse suunas.

PIIRKONDLIK IDENTITEET JA POTENTSIAAL: SIDUS VÄÄRTUSPAKKUMINE VAJAB KOORDINEERITUD TEGUTSEMIST

Kagu-Eesti suurim strateegiline ressurss ei peitu ainult tema looduslikus või majanduslikus potentsiaalis, vaid piirkonna autentses ja mitmekihilises kultuurilises identiteedis. Setomaa, Vana-Võromaa ja Mulgimaa kultuuriruumid, suitsusaunade traditsioon, mahetoit, võru keele elujõulisus ning elulaad, mis väärtustab rahulikku elutempot, kogukonda, loodust ja inimlikku mõõdet – see kõik loob ainulaadse väärtuspakkumise, millel on potentsiaali nii Eestis kui rahvusvahelisel tasandil. UNESCO vaimse kultuuripärandi nimekirja kuulumine, kogukondlikud algatused ja piirkondlikud sündmused kujundavad tugevat sotsiaalset kapitali.

See potentsiaal jääb sageli realiseerimata, kuna puudub terviklik, sihtrühmapõhine narratiiv ja koordineeritud turundus. Kuigi piirkonnas on mitmeid edulugusid ja aktiivselt tegutsevaid valdkondi (loodusturism, kohalik toit, loomeettevõtlus, pärimuskultuur, rahvusvahelise mainega spordivõistlused), toimub tegevus sageli paralleelmaailmades ja valdkondade omavaheline koostöö on nõrk. Üheks positiivseks võrgustikutöö näiteks on Kupland (kaugtöövõrgustik), millel on oluline roll piirkonna mainekujunduse ja sidusa ettevõtluskogukonna toetamisel.

Külastaja soovib aga läbimõeldud ja mitmekülgset väärtuspakkumist ning sellega seonduvat infot. Mainekava koostamise raames läbi viidud aruteludes ja fookusgruupiintervjuudes tõsteti korduvalt esile, et Kagu-Eestil puudub praegu tõhus kohaturundus, mis kõnetaks nii elanikke, külastajaid kui investoreid ning seoks elu-, töö- ja külastuskogemuse üheks inspireerivaks tervikuks – kuvandiks Kagu-Eestist kui kohast, kus saab „päriselt elada“.

Turunduse ja nähtavuse osas on ilmne alakaetus, eriti sihtturgude ja pealinnakeskse ruumi osas. Kagu-Eesti nähtavus Eesti avalikus ruumis, meedias ja otsustuskohtades ei ole kooskõlas tema kultuurilise ja elukeskkondliku potentsiaaliga. Siin peitub oluline arenguvõimalus: integreeritud kuvand, mis lähtub piirkonna unikaalsest identiteedist ja sidustab selle elamuarenduse, ettevõtluse ja noorte tagasituleku toetamisega, looks tugeva aluse regionaalse atraktiivsuse kasvatamiseks.

Kogukondlik ettevõtlikkus ja sündmuskorraldus toimib paljuski üksikisikute sädeinimeste jõul – tugeva sisemise motivatsiooni ja vabatahtliku panuse najal. See muudab kultuuri- ja sporditaristu haavatavaks: puudub järjepidev institutsionaalne tugi, rahastus on projektipõhine ning järelkasvu kaasamine on ebapiisav. Oluline on lihtsustada

toetussüsteeme, pakkuda sündmuskorraldajatele tuge ja koordineerimist ning luua mehhanisme, mis ennetaks läbipõlemist ja toetaksid loovate algatuste jätkusuutlikkust.

Kokkuvõttes vajab Kagu-Eesti oma identiteedi strateegilist juhtimist – mitte pelgalt turundust, vaid integreeritud arusaama sellest, kuidas piirkondlik kultuur ja elulaad saavad olla kestliku arengu, rahvastikupoliitika ja majandusliku elavdamise alus. Autentsus on konkurentsieelis – aga ainult siis, kui see on hästi nähtav, arusaadavalt sõnastatud ja süsteemselt toetatud.

LÕPPJÄRELDUS:

MURDEPUNKTIST STRATEEGILISSE SUUNDA

Kagu-Eesti on jõudnud arengu teelahkmele, kus piirkonna tugevused – kogukondlik sidusus, looduslik mitmekesisus, kultuuriline eripära ja rahulik elutempo – võivad kujuneda kas tõusutee vundamendiks või jääda kasutamata võimaluseks. Piirkonna kestlik areng sõltub otsustavalt sellest, kas suudetakse maakondade üleselt liikuda sihipärase, integreeritud ja piirkonnaspetsiifilise strateegia suunas.

Eduka pöörde eeldusteks on:

- ▶ Elu-, töö- ja taristukeskkonna sidumine tervikstrateegiaks, kus elamuarendus, töökohtade loomine ja liikumisvõimalused ei toimi isoleeritult, vaid tugevdavad üksteist. Selline lähenemine aitab ennetada klassikalisi perifeeria lõkse – tühjad kodud ilma töökohtadeta või ettevõtted ilma töötajateta.
- ▶ Selge narratiiv ja ühtne kuvand, mis kõnetab korraga nii kohalikke elanikke, tagasipöördujaid, investoreid ja külalisi. Kagu-Eesti tugevustel baseeruv narratiiv peab kujunema nähtavaks ja usaldusväärseks ka väljaspool oma piire – nii riigisiselt kui rahvusvaheliselt.
- ▶ Kogukondadele, ettevõtjatele ja noortele suunatud stabiilsed tugistruktuurid, mis asendavad lünkliku projektipõhisuse järjepideva ja süsteemse toega. Toetussüsteemide lihtsustamine, järelkasvu kaasamine ja koostöö soodustamine on võtmetegurid läbipõlemise vähendamisel ja algatuste jätkusuutlikkuse tagamisel.
- ▶ Piirkondliku identiteedi rakendamine tulevikku suunatud moel – mitte nostalgivormina, vaid majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise arengu kandjana. Kohalikud ressursid, pärandkultuur ja väärtuspõhine elulaad tuleb vääridada kaasaegsete suundade kontekstis.

Kagu-Eesti vajab hästi seatud sihte: teadmist, millist väärtust ta loob ning kelle jaoks. Alles see teadmine võimaldab piirkonnal end uuesti määratleda – mitte ääreala, vaid identiteeti kandva olulise osana nii Eesti kui Euroopa ruumis.

Kagu-Eesti konkurentsieelis teiste piirkondade ees

Kuigi Kagu-Eesti seisab silmitsi mitmete suurte väljakutsetega – alates demograafilistest muutustest ja taristuprobleemidest kuni töökohtade kättesaadavuseni –, on piirkonnal olemas tugevad ja eristuvad alused, mida saab sihipärase arendustegevusega kujundada tõeliseks konkurentsieeliseks.

Muutuv maailm, mis väärtustab ehedust, ressursitarka majandamist, rahulikumat elutempot (*slow living*) ja puhas looduskeskkonda, loob Kagu-Eestile võimaluse positsioneerida end ainulaadse elamis- ja ettevõtluskeskkonnana. Alljärgnevalt on välja toodud neli konkurentsieelist, millele tuginedes, saab Kagu-Eesti oma võimalused eduks pöörata.

1. Ehedus ja identiteet, mis on päriselt elatud – mitte turundatud

Kagu-Eesti ei “mäangi maalähedust” – siin elatakse päriselt kooskõlas looduse ja kogukonnaga. See ehe elustiil, koos pärimuskultuuri (nt suitsusaunad, seto leelo) ja tugeva kohaliku eneseteadvusega, loob eristuva ja usaldusväärse kuvandi, mida ei ole võimalik kunstlikult järele teha.

2. Tulevikku vaatav, ent juurtega ühenduses olev ettevõtluskeskkond

Kagu-Eesti ühendab traditsioonilise ressursikasutuse (nt puit, toit, loomeettevõtlus) ning nutikad, tulevikku suunatud tööstused (nt küberturvalisus, ravimi- ja kaitsetööstus). See kooslus loob piirkonnale oma näo ja loob eeldused mitmekesise ettevõtluskeskkonna kujunemiseks. Kagu-Eestis on ettevõtlusel ruumi laieneda.

3. Sidus ja koostöövalmis kogukond – sotsiaalne kapital

Kagu-Eestis toimib elav koostöökultuur, kus inimesed teavad üksteist, toetavad ja teevad koos. See tähendab, et piirkonnas on madalamad barjäärid usalduseks, koostööks ja info liikumiseks – oluline nii ettevõtluses, kogukonnatöös kui noorte hoidmisel.

4. Elukvaliteet, mis toetab tasakaalu ja taastumist

Kagu-Eestis on ruumi ja rahu – siin pakub loodus, rahulikum elutempo ja kogukonna toetus võimaluse taastumiseks, keskendumiseks ja “päris” eluks. Kuigi igapäevaelul on oma väljakutsed, on piirkonnal olemas kõik eeldused kujuneda paigaks, kus elukvaliteet tähendab midagi enamat kui pelgalt mugavust – see tähendab võimalust tänapäeva kiires ja individualistlikus maailmas elada kogukonnakeskset, rahulikku ja teadlikku elu.

Visioon 2030

Aastaks 2030 on Kagu-Eesti kujunenud **Eesti kõige ehedamaks ja ihaldusväärsemaks piirkonnaks**,

kus päris elu ja loodus on omavahel loomulikus tasakaalus.

Siin ei looda illusioone – **siin elatakse ausalt, loovalt ja kooskõlas keskkonnaga**, mis on puhas nii füüsiliselt kui vaimset.

Kagu-Eesti ei ole lihtsalt koht – see on elustiil, mille poole püüeldakse.

Strateegilised suunad

Kagu-Eesti turundus- ja mainekujunduse kava 2030 ülesehitus toetub kolmele põhifookusele: tulevikukindlad ettevõtted, tegusad inimesed ja kutsuv keskkond.

Käesolevas mainekavas vastavad sellele strateegilised suunad:

- ▶ investeeringud,
- ▶ elanikud,
- ▶ külalised.

Iga suuna juuresl on kirjeldatud suuna eesmärk, sihtgrupid, fookustegevused ja soovitatavad mõõdikud.

Tulemust ei ole võimalik saavutada keskendudes vaid ühele suunale – näiteks ainult investeeringutele või ainult elukeskkonna arendamisele. **Need kolm valdkonda on omavahel tihedalt seotud:** ettevõtlus vajab motiveeritud inimesi ja toetavat elukeskkonda, elanikud hindavad piirkonda, kus on töövõimalused, kvaliteetne haridus ja mõnus *vibe*, ning turism loob esmamulje, mis võib viia nii investeeringu kui püsielukoha valikuni. Seetõttu tugendab iga valdkonna arendamine ka teisi suundi.

Visiooni elluviimiseks on püstitatud 3 üldeesmärki:

- ▶ Kujundada Kagu-Eestist usaldusväärne, nähtav ja koostööpõhine ettevõtluspiirkond, mis on atraktiivne investoritele ning toetab kohalike ettevõtete kasvu, nutikat spetsialiseerumist ja uute algatuste tekkimist.
- ▶ Kutsuda Kagu-Eestisse uusi elanikke – inimesi, kes otsivad teadlikult looduslähedast, tähenduslikku ja kogukonnakeskset elukeskkonda – ning samal ajal väärtustada neid, kes juba siin elavad ja panustavad piirkonna ellu ja arengusse.
- ▶ Tõsta külastajate arvu Kagu-Eestis läbimõeldud ja piirkonna tugevustest lähtuvate väärtuspakkumiste ning konkreetsetele sihtgruppidele suunatud turundustegevuste toel.

1. Investeeringud

Aastal 2030 on Kagu-Eesti **mitmekülgne, kestlik ja mõjuv** ettevõtluspiirkond, kus kohalik ressursitarkus, kultuuriline sügavus ja tehnoloogiline nutikus on ühendatud rahvusvahelise haardega. Siinne ettevõtluskeskkond on usalduspõhine, mitmetahuline ja tulevikku vaatav – see toetub **koostööle, ressursside targale väärimisele** ning **tasakaalustatud kooseksisteerimisele** nii keskkonna kui piirkonna julgeoleku- ja tööstusvajadustega.

Siin väärtustatakse **inimesi ja kogukondi** – me teame, kes tegutsevad, mida nad teevad ja kuidas üksteist toetada. **Koostöökultuur on loomulik osa ettevõtlusest.**

Meil on **tark kuvand** – mitte ainult seetõttu, et meelitame helgeid päid, vaid ka seepärast, et oskame hinnata lihtsat elu ja tarka looduskasutust.

Kagu-Eesti on

LOO^D_VUSTEHNOLLOOGIATE HUB

Kagu-Eesti on koht loodusressurssidel põhinevatele ettevõtetele – siia koonduvad oskuslikult loodusressursse kasutavad ja väärimavad lahendused, mis ühendavad tehnoloogia, teaduse, kohalikud ressursid ja oskusteabe. See on piirkond neile, kes soovivad luua tooteid ja teenuseid, mille juured on kohalikus maastikus, aga vaade suunatud tulevikku.

Ressursside tarka väärimist toetab loomeettevõtlus, mis on nii tegevuskoha kui investeeringute mõttes vähenõudlikum, aga mis mõjutab oluliselt sihtkoha kuvandit ja olustikku ning seeläbi sihtkoha atraktiivsust.

1.1 EESMÄRK

Kujundada Kagu-Eestist usaldusväärne, nähtav ja koostööpõhine ettevõtluspiirkond, mis on atraktiivne investoritele ning toetab kohalike ettevõtete kasvu, nutikat spetsialiseerumist ja uute algatuste tekkimist.

Eesmärgi saavutamiseks arendatakse Kagu-Eesti ettevõtluskeskkonna kuvandit, tugevdades piirkonna nähtavust, usaldusväarsust ja koostöövalmidust. Tegevused hõlmavad strateegilist turundust, ettevõtjate ja omavalitsuste võimestamist, tööstusalade arendamist ning ettevõtluse ja hariduse sidumist.

1.2. SIHTGRUPID

Kagu-Eesti turundus- ja mainekujunduse tegevusteks keskendutakse eesmärgi saavutamiseks järgmistele sihtgruppidele.

- **Tööstus- ja tootmisettevõtted, kes otsivad laienemisvõimalusi** – sh puidu- ja ressursipõhine töötlemine, aga ka ettevõtted, keda kõnetavad tööstusalade arendused ja positsioneerimine uue kuvandi kaudu.
- **Tehnoloogiaettevõtted, iduettevõtted ja ülikoolide hargettevõtted**, kelle jaoks on oluline kvaliteetne keskkond toodete/teenuste testimiseks ning rahulik, kuid koostööaldis kasvukeskkond (nt küberturvalisus, kaitsetööstus, rohetechnoloogiad).
- **Ettevõtlusinkubaatorid, teaduspargid ja rahastusfondid**, kes otsivad koostööpartnereid ja piirkondlikke satelliite, kus katsetada või kasvatada kõrge lisandväärtusega algatusi.
- **Kohalikud mikro- ja loovettevõtted ning asukohasõltumatud ettevõtted**, sh loodusressursside väärimajad, toidutootjad, disainerid ja väiketootjad, kes otsivad võimalusi arenguks ja lisandväärtuse kasvatamiseks.
- **Ettevõtlusest huvitatud noored ja potentsiaalsed ettevõtjad**, kes läbi haridusse lõimitud ettevõtlusõppe omandavad teadmisi, praktilisi kogemusi ja kontaktivõrgustikku, et teha esimesi samme oma äriidee elluviimisel.
- **Kohalikud omavalitsused ja arendusorganisatsioonid**, kelle roll on valmistada piirkond ette investorite vastuvõtuks ja toetada ettevõtluse tugistruktuure.
- **Ettevõtlusvaldkonna koostöövõrgustikud ja sektoriteülene ühendusvõrgustik**, mis hõlmab eri põlvkondade ja valdkondade ettevõtjaid.

1.3. FOOKUSTEGEVUSED

► **Kagu-Eesti ettevõtluskeskkonna nähtavus ja positsioneerimine.** Ettevõtluskuvandi arendamine ja sihipärane turundus, mis tõstab piirkonna usaldusväärsust, äratuntavust ja atraktiivsust investoritele, partneritele ja uutele tulijatele.

► **Tööstusalade arendus*, nutikas spetsialiseerumine ja lisandväärtuse kasvatamine.** Olemasolevate ettevõtete kasvu toetamine ning tööstusalade ja piirkonna tugevustele vastavate ettevõtlussektorite (nt loodusressursside tark väärimine, loomemajandus, toidutootmine, kaitsetööstus, küberturvalisus) arendamine.

**Tööstusalad, mille turundus- ja arendustegevused on plaanitud katta PEEK vahenditest, vajavad edukaks turundamiseks toodet (planeeringuga varustatud krunt) ning läbimõeldud positsioneerimist, mis aitab luua selgema väärtuspakkumise, vähendada omavahelist konkurentsi kommunikatsioonisõnumites ning koondada valdkondlikku kompetentsi.*

► **Olemasolevate ettevõtjate võimestamine ja uute ettevõtjate kasvatamine.** Kohalike ettevõtjate võimestamine läbi sihitud arendus- ja koostöötegevuste, mis toetavad nende kasvu, nähtavust ja lisandväärtuse loomist. Uute ettevõtlusalgatuste kasvatamine läbi tugistruktuuride ja arenguvõimaluste loomise, inkubatsiooni, mentorvõrgustike ja kiirendiprogrammide.

► **Ettevõtluse ja hariduse lõimimine ning koostöökultuuri arendamine.** Ettevõtluspädevuste arendamine läbi üldhariduskoolide, kutse- ja kõrgharidusasutuste koostöö, mikrokraadide ning praktikakohtade loomine. Ettevõtluskultuuri ja võrgustiku arendamine, koostööpõhine ja „oma-oma toetav“ majandus, info liikumise soodustamine segmentide üleselt ja partnerluse soodustamine

1.4. MÕÕDIKUD

Kagu-Eesti ettevõtluskeskkonna arendamise eesmärk on kujundada piirkonnast usaldusväärne, nähtav ja koostööpõhine ettevõtluspiirkond, mis on atraktiivne investoritele ning toetab kohalike ettevõtete kasvu, nutikat spetsialiseerumist ja uute algatuste tekkimist. Eesmärgi täitmist on võimalik hinnata erinevate kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete näitajate kaudu, mis kajastavad piirkonna majanduslikku elujõulisust, tööhõivet, investeeringute mahtu ning ettevõtlusaktiivsust.

Alljärgnevalt on mõõdikud struktureeritud kolme gruppi: olemasolevad statistilised näitajad, täiendavalt soovituslikud mõõdikud ja arendatavad sisemised jälgimismeetodid.

1. Olemasolevad statistilised näitajad – regulaarse statistika kättesaadavad

- ▶ SKP osatähtsus maakonna lõikes (võrdluses riigi keskmisega)
- ▶ SKP elaniku kohta (võrdluses Eesti keskmisega)
- ▶ Tööhõive määr (nt vanuserühm 20-64)
- ▶ Hõivatute arv maakondade lõikes
- ▶ Uute ettevõtete arv

2. Täiendavad mõõdikud. Vajavad kokkulepet, eraldi andmete kogumist ja/või andmeallika määratlemist

- ▶ Tööstusalade väljamüügi määr
- ▶ Investeeringute maht (vajab otsust, kas hõlmata ainult eraettevõtete investeeringud või ka avaliku sektori panus)
- ▶ Kaitsetööstuse või strateegiliste kasvusektorite ettevõtete arv (vajab valdkondlikku klassifikaatorit või eraldi arvestust)
- ▶ Töökohtade loomise dünaamika (nt loodud uute töökohtade arv aastas)
- ▶ Ettevõtjate keskmine vanus ja vanuseline jaotus
- ▶ Ettevõtluse soovitusindeks (nt kordusküsitluse kaudu: "Kas soovitaksite Kagu-Eestist ärikeskkonnana?")
- ▶ Ettevõtjate rahulolu tugikeskkonna ja koostöövõrgustikuga (perioodiline rahuloluküsitlus)

2. Elanikud

Aastal 2030 elavad inimesed Kagu-Eestis **teadliku valiku tulemusena, mitte juhuse tõttu**. Siin elavad piirkonna pärandit hindavad, looduslähedased, ettevõtlikud ja kogukonnateadlikud inimesed, kes toetavad üksteist, jagavad teadmisi ja loovad koos keskkonda, kus on ühtmoodi hea nii lastel kui täiskasvanutel.

Kagu-Eesti elukeskkond pakub „**lõuendit oma idee ajamiseks**“ – olgu see äri, kogukonnaalgatus või kultuurisündmus.

Siin tehakse ägedat tööd, ka rahvusvahelisel tasandil, ent **elu kulgeb looduse rütmis, mitte linnakiirusel. Elukvaliteet on mõõdetavalt kõrgem kui suurlinnades** ning kliimamuutuste ajastul on just Kagu-Eesti see paik, kus elamine saab uue tähenduse.

2.1. EESMÄRK

Kutsuda Kagu-Eestisse uusi elanikke – inimesi, kes otsivad teadlikult looduslähedast, tähenduslikku ja kogukonnakeskset elukeskkonda – ning samal ajal väärtustada neid, kes juba siin elavad ja panustavad piirkonna ellu ja arengusse.

Maine- ja turundustegevuste planeerimisel ja teostamisel, eelkõige just uute elanike meelitamise vaatest, on oluline silmas pidada, et turunduse narratiiv ehitatakse küll piirkonna tugevusele, aga rõhutatakse samas eluolu realistlikkust. Nagu ütleb visioon: “Siin ei looda illusioone – siin elatakse ausalt, loovalt ja kooskõlas keskkonnaga. Kagu-Eesti on elustiil.”

Elukeskkonna kuvand tugineb suuresti kohalikele eestvedajatele – inimestele, kes panustavad sündmuste korraldamisse ja kogukondliku elu eestvedamisse. Nende roll on oluline piirkonna maine ja õhustiku kujundamisel nii uute tulijate kui ka kohalike elanike kaasamisel. Seetõttu tuleb lisaks välisele turundusele ja mainekujundusele teadlikult ja järjepidevalt võimestada ka kohalikke aktiivseid elanikke.

Elukeskkonna turundus- ja mainekujundustegevused ei saa jääda pelgalt sõnalisteks lubadusteks – nende mõju eelduseks on kohalike omavalitsuste sisuline tugi piirkonda tulijatele, eeskätt pika vaatega eluasemepoliitika, mida toetab läbimõeldud ja nähtav kommunikatsioon.

2.2. SIHTGRUPID

- **Noored ja lastega pered**, kes otsivad rahulikku, turvalist ja kogukonnakeskset elukeskkonda. Kliimamuutuste ja kiirelt hävineva looduse keskel on järjest vähem kohti, kus lastel on võimalik kasvada “päris elu” keskel ja see on Kagu-Eesti üks kõige suuremaid tugevusi. Lisaks looduslähedusele on piirkonnal pakkuda piisavalt ka kooli- ning lasteaiakohti, samuti väikest ja turvalist õpikeskkonda.
- **Elustiili valijad** – inimesed, kes soovivad eemalduda linnakärast ja tehiskeskkonnast ning väärtustavad looduslähedust, puhtust, kogukonda ja rahulikku elutempot. Sealhulgas **kaugtöötajad ja loovtöötajad** (sh diginomadid ja IT-spetsialistid), kelle töö on paindlik ja kes eelistavad elukohta loodusele lähemal.
- **Visionäärid ja eestvedajad**, kes soovivad Kagu-Eestisse tulla, et käivitada oma ettevõtmisi või luua väärtust koostöös teistega.
- **Tagasi tulijad ja väliseestlased**, kellel on Kagu-Eestiga isiklik side, lapsepõlvemälestused või kultuuriline nostalgia.
- **Aktiivsed eakad**, kes soovivad pensionipõlve veeta vaikselt, looduskaunis keskkonnas ning panustada kogukondlikku ellu.
- **Kagu-Eesti kogukondlikud sädeinimesed ja eestvedajad**, kes loovad piirkonnas kogukonnatunnet, on võimelised korraldama sündmusi ja kaasama elanikke.

2.3. FOOKUSTEGEVUSED

- ▶ **Pered kui piirkonna elujõu kandjad.** Kagu-Eesti kuvandi kujundamine noorte perede jaoks inspireeriva, looduslähedase ja arendava elukeskkonnana – läbi haridusvõimaluste, peresõbraliku infrastruktuuri, kogukonnategevuste ja kogemuslugude.
- ▶ **Kogukondlik eluviis ja väärtuspõhine identiteet.** Piirkondliku identiteedi ja kogukondliku kuuluvuse tugevdamine läbi kohalike lugude, saadikute ja koostööl põhineva turunduse – vähem nurisejaid, rohkem kaasalööjaid.
- ▶ **Sädeinimeste ja tagasitulijate sihitud kaasamine.** Tähenduslike tagasituleku- ja sisenemisteedkondade loomine läbi mentorvõrgustike, kampaaniate ning stardipakettide, kõnetades neid, kellel on potentsiaali piirkonda sisuliselt kujundada.

2.4. MÕÕDIKUD

Elanike suuna eesmärgiks on kutsuda Kagu-Eestisse uusi elanikke ning samal ajal väärtustada neid, kes siin juba elavad ning panustavad piirkonna ellu ja arengusse. Selle eesmärgi täitumise hindamiseks on vaja koguda ja jälgida andmeid, mis kajastavad nii rändesaldot, kogukonna aktiivsust kui ka piirkondliku elu kvaliteeti ja mainet. Teatud mõõdikute puhul on vajalik täiendav süsteemne andmekorje.

Soovituslikud mõõdikud elanike valdkonna eesmärkide mõõtmiseks:

1. Olemasolevad statistilised näitajad – regulaarse statistika kättesaadavad

- ▶ Maakondlik rändesaldo (positiivne või negatiivne) – põhivaatlusnäitaja
- ▶ Uute elanike arv aastas
- ▶ Tööealiste inimeste osakaalu muutus (nt 20-64 aastat)

2. Täiendavad mõõdikud. Vajavad kokkulepet, eraldi andmete kogumist ja/või andmeallika määratlemist

- ▶ Uute eluasemete või renoveeritud pindade arv (vajab koostööd KOVide ja arendajatega)
- ▶ Kogukondlike algatuste arv (vajab maakondlikku koondamist)
- ▶ Elanike rahulolu elukeskkonnaga (vajab regulaarset mõõtmist)
- ▶ Soovitusindeks elukohavaliku rahulolu mõõdikuna (nt “Kas soovitaksid Kagu-Eestit elukohana?”)

3. Külalised

Kagueestlane on külalislahke, **uhke oma juurte üle ja alati näoga külalise poole**. Me ei peida oma “pärapõrgulikkust” – me oleme selle üle uhked, sest just see ühtlasi ka meie tugevus. **Väärtustame oma kultuuri, loodust ja inimesi**, hoides alles pärandit, kuid tehes seda kaasaegsel moel.

Kagu-Eesti kuvand põhineb **ehedusel, loodusel ja inimesel** – siinne elu pole kiirustav, vaid kohalolev. Meie **suitsusaunad, jääaugud, kuppelmaastik, marjametsad, ehedast kohalikust toorainest maitset ja külalislahked inimesed** ei ole turundusnipp, vaid igapäevaelu. Siin **kogeb külastaja midagi ehtsat**, mida mujalt ei leia – olgu ta tulnud Tallinnast, Torontost või Toskaanast.

3.1. EESMÄRK

Tõsta külastajate arvu Kagu-Eestis läbimõeldud ja piirkonna tugevustest lähtuvate väärtuspakkumiste ning konkreetsetele sihtgruppidele suunatud turundustegevuste toel.

Kuna Lõuna-Eesti ning sealhulgas ka Kagu-Eesti turismitegevusi katavad kaks turismi DMO-d (*Destination Marketing Organisation*), mille ülesandeks on nii piirkonna turismiturundus kui turismivaldkonna arendus, ei ole dubleerivad turismiturundustegevused mõistlikud ega otstarbekad. Turist ei tunne valla- ega maakonnapiire ja paralleelsed tegevused tekitavad sõnumisegaduse, millest kaotavad kõik osapooled. Kuna DMO-de peamine ülesanne on tegeleda regiooniülese (vastavalt kas Lõuna-Eesti või Kesk-Eesti) turundusega ning Lõuna-Eesti Turismiklastriil täiendavalt ka klatri partnerite turundustegevusega, ei saa kõnealused organisatsioonid tegeleda Kagu-Eesti eelisarendamist. Küll aga on rahastuse olemasolul Kagu-Eesti arendusorganisatsioonidel võimalik DMO-delt teatud tegevuste teostamist tellida.

Kagu-Eesti ei vaja uut brändi, vaid saab Lõuna-Eesti ühtsete turismiturundustegevuste kõrval esile tõusta, kui keskendub sihtrühmadele, kelle huvid ja ootused haakuvad kõige enam piirkonna väärtuste ja tugevustega.

3.2. SIHTGRUPID

- ➔ **Aktiivse eluviisi harrastajad** – spordisõbrad ja aktiivsed puhkajad, treeninglaagrite korraldajad ja treenerid, noorte- ja koolispordi programmid. Inimesed, kes otsivad vaheldust igapäevasele treeningrutiinile.
- ➔ **Aeglase puhkuse austajad** – Matkaautoga reisijad Eestist ja välismaalt, vaba ja mobiilse eluviisi harrastajad, pereturistid ja paarid, kes hindavad iseseisvat ja paindlikku reisimist. Elamuste otsijad, kes väärtustavad loodust ja omapäraseid

sihtkohti

- **Kultuurikorraldajad ja kogukondlikud loomeinimesed** – kohalikud kultuurikorraldajad ja festivali eestvedajad, kogukondlikud loomeinimesed ja kultuurikandjad, sündmuste korraldajad, noored alustavad kultuuriprofessionaalid.
- **Toidu- ja aianduskultuuri huvilised** – inimesed, kes tunnevad huvi selle vastu, kust nende toit pärineb, ja hindavad ehedaid maitseelamusi. Neid kõnetavad mahetoit, koduaiad, taimekasvatus, metsasaadused ning kohad, kus saab tunda ja näha toidu kasvamise lugu. Väliskülalised riikidest, kus aiandus on populaarne (Soome, Saksamaa, UK)
- **Kultuuri- ja elamusturistid** - Rahvusvahelised uudistajad, seiklusturistid, kultuuri- ja ajaloo huvilised, väliseestlased. Kõik, keda huvitavad vähetuntud paigad, mitmekesine kultuuripärand ja piiriülene eksootika
- **Diginomaadid ja kaugtöötajad** (kajastatud elanike peatükis)

3.3. FOOKUSTEGEVUSED

Selleks, et Kagu-Eestit turistile paremini ning Lõuna-Eesti katusteemadest eristuvalt positsioneerida, on maine- ja turunduskavas välja pakutud 6 fookustegevust, mis tegevuskavas jagunevad omakorda eesmärgi toetavateks alamtegevusteks.

- ▶ **Kagu-Eesti – Eesti mäGINE treeningmaastik.** Kohalikud kuppelmaastikud, värske õhk ja tihedalt koondunud ning mitmekesine sporditaristu loovad ideaalse ja keskkonna neile, kes otsivad sportlikke väljakutseid ja teadlikku tervisepuhkust.
- ▶ **Kagu-Eesti kui karavanisõbra sihtkoht.** Läbimõeldud kontseptsioon ja võimaluste loomine karavanituristile, aga ka mobiilsele reisijale laiemalt.
- ▶ **Kultuurivedurite praktiline võimestamine** – ideest mõjuni. Kultuurivaldkonna korraldajate kompetentsi kasvatamine elamuslike ja jätkusuutlike sündmuste loomisel.
- ▶ **Aianduse ja kohalike maitsete sidumine turismiteenusteks Kagu-Eestis: võimalused teadlikele aiandus- ja toidukasvatushuvilistele.** Kagu-Eesti parimatel praktikatel ja toodetel põhinevate teenuste loomine ja pakendamine Eestis vähe kasutatud, kuid mitmetes Eesti peamistes sihtriikides väga populaarse valdkonna huvilistele.

- ▶ **Vähem linnaelu, rohkem päriselu** – tee tööd seal, kus süda puhkab. Kaugtöökohtade arendamine jätkub eelmise mainekava tegevuste jätkuna, liikudes edasi veelgi sisulisema suunaga: tugevdada kogukondlikku sidusust ja pakkuda linnaelu stressile rahulikku alternatiivi. Eesmärk on luua eeldused, et tänased külastajad ja kaugtöötajad võiksid olla homsed piirkonna elanikud.
- ▶ **Seal, kus kaardil jookseb joon, algab eksootika.** Piiriüleste võimaluste teadlikum rakendamine rahvusvaheliste turistide meelitamiseks olukorras, kus Kagu-Eestist jookseb suures osas läbi praeguse ligipääsetava maailma äär.

3.4. MÕÕDIKUD

Külaliste suuna eesmärk on tõsta piirkonna atraktiivsust läbi selgelt sihitud väärtuspakkumiste, mis baseeruvad piirkonna ehedusel, loodusel ja kultuuripärandil. Eesmärgi saavutamiseks tuleb lisaks Lõuna-Eesti ülesele turismiturundusele teadlikult mõõta Kagu-Eestile omaste tugevuste mõju külastajakogemusele ja turismimajanduse elujõulisusele.

Alljärgnevad mõõdikud aitavad hinnata Kagu-Eesti turismikuvandi nähtavust, mõju ja potentsiaali kohaliku arengu toetamisel:

1. Olemasolevad statistilised näitajad – regulaarse statistika kättesaadavad

- ▶ Küllastajate koguarv piirkonnas ja maakonnapõhiselt aastas
- ▶ Keskmine külastuse kestus (maakonnapõhiselt)
- ▶ Turismitulu piirkonnas (sh majutus, toitlustus, teenused, sündmused)

2. Täiendavad mõõdikud – vajavad kokkulepet, eraldi andmete kogumist ja/või andmeallika määratlemist

- ▶ Karavanituristide teenusepakujate arv (vajab omaandmete kogumist)
- ▶ Karavanituristide külastuste arv ja kestus (vajab süsteemset kogumist)
- ▶ Osalemine ja mõju kohalikel kultuuri- ja aiandussündmustel (vajab koostööd korraldajatega)

Tegevuskava

TURUNDUS - JA MAINEKUJUNDUSE TEGEVUSED

Detailne tegevuskava, mis sisaldab lisaks ka indikatiivset eelarvet, võimalikke rahastusallikaid ning vastutavaid osapooli, on edastatud maakondlikele arendusorganisatsioonidele. Täpsema info saamiseks palume pöörduda vastava maakondliku arenduskeskuse poole.

Tegevused	Suund	Sihtgrupid
INVESTEERINGUD		
Kagu-Eesti ettevõtluskeskkonna nähtavus ja positsioneerimine		
Sõnumi- ja visuaalraamistiku loomine: ühtse ettevõtluskuvandi kujundamine läbi selgete sõnumite ja meediapõhjade	Investeeringud	Tööstus- ja tootmisettevõtted, mis otsivad laienemisvõimalusi; tehnoloogia- idu- ja hargettevõtted; kohalikud mikro- ja loovettevõtted ning asukohasõltumatud ettevõtted
Autentse sisu loomine ja levitamine: fotode, mainevideote, sotsiaalmeedia kampaaniate tootmine, mis toovad esile Kagu-Eesti ettevõtjate lood, näod ja väärtused	Investeeringud Elanikud	
Ettevõtlust toetava info koondamine ja esitlemine: tugistruktuuride info koondamine ja pakendamine selgemaks väärtuspakkumiseks.	Investeeringud	
Tööstusalade arendus, nutikas spetsialiseerumine ja lisandväärtuse kasvatamine		
Tööstusalade kuvandi ja kommunikatsioonimaterjalide ajakohastamine vastavalt piirkondlikule positsioneerimisele ja sihtrühmade ootustele (sh veebileht, investormaterjalid, visuaalid, videod)	Investeeringud	Laienemisvõimalusi otsivad tööstus- ja tootmisettevõtted; tehnoloogia- idu- ja hargettevõtted; kohalikud mikro- ja loovettevõtted ning asukohasõltumatud ettevõtted
Omavalitsuse ja hariduspartnerite kaasamine investeeringuvalmiduse tõstmiseks - läbi koolitusprogrammide ja koostööprojektide kohalike õppurite ning innovatsioonivõrgustikega	Investeeringud	KOV ja arendusorganisatsioonide töötajad, kes tegelevad piirkonna investorteeninduse ning ettevõtluse toetamisega

Kaitsetööstus kui võimalus, mitte oht		
Koostööl ja kogemustel põhinevate ettevõtlussündmuste arendamine, mis aitavad tõhusamalt realiseerida kaitsetööstuse potentsiaali piirkonnas: võrgustumist ja uute koostööideede sündi toetavad fookusüritused	Investeeringud	Kaitsetööstusvaldkonna ettevõtted, mis otsivad laienemisvõimalusi, kohalikud ettevõtted, mis otsivad koostöövõimalusi, ettevõtlusest huvitatud noored ja potentsiaalsed ettevõtjad; kommunikatsiooni osas ka kohalikud elanikud
Kaitsetööstuse potentsiaali nähtavaks tegemine ja sellega seonduvate hirmude maandamine läbi selgitava, väärtuspõhise kommunikatsiooni: kasu ja võimaluste visualiseerimine läbi kohtumiste, kogemuslugude ja meediasisu.	Investeeringud Elanikud	
Olemasolevate ettevõtjate võimestamine ja uute ettevõtjate kasvatamine		
Ettevõtjate arendamine ja inspireerimine: praktiliste õppereiside, mentorprogrammide ja inspiratsioonipäevade kaudu toetatakse kohalike ettevõtjate ning uute algatuste kasvu ja arengut	Investeeringud	Piirkonna ettevõtjad; ettevõtlusest huvitatud noored ja potentsiaalsed ettevõtjad; ettevõtlusvaldkonna koostöövõrgustikud
Koostöö ja tugistruktuuride tugevdamine: süsteemse tugikeskkonna loomine, erinevate valdkondade ettevõtjate omavahelise suhtluse tugevdamine	Investeeringud Elanikud	
Ettevõtluse ja hariduse lõimimine ja koostöökultuuri arendamine		
Noorte ettevõtluspädevuste arendamine ja töömaailmaga sidumine läbi sihipäraste hariduskoostööde (piirkonnaspetsiifiline ettevõtlusõpe, projektõpe, valikained, mikrokraadid, praktikakohad)	Investeeringud Elanikud	Ettevõtlusest huvitatud noored ja potentsiaalsed ettevõtjad; ettevõtlusinkubaatorid, teaduspargid, üldharidus-, kutse- ja kõrgkoolid, valdkonna koostöövõrgustikud
ELANIKUD		
Elukeskkonna kommunikatsioon ja sisuloome		
Sõnumistrateegia ja visuaalsete lahenduste ja loomine Kagu-Eesti elukeskkonna tutvustamiseks: äratuntava kommunikatsioonikeele loomine, mida saab kasutada erinevates kanalites ja formaatides	Elanikud Investeeringud	Noored, lastega pered, elustiili valijad, visionäärid ja eestvedajad, aktiivsed eakad, väliseestlased
Autentse sisu loomine, mis toob esile elu Kagu-Eestis: turundusfotod, taskuhäälingud, videod kohalike elanike lugudest ja elustiilist; visuaalkampaaniad, mis toovad esile piirkonna eripärad ja tugevused	Elanikud Külalised Investeeringud	
Kogukonnad kui kõneisikud		

Kogukondade lugude ja eeskujude esiletõstmine ja loodussõbraliku ning kogukonnakeskse elustiili tutvustamine läbi minikampaaniate ja lugude sarjade, mis tõstavad üldist teadlikkust piirkonnast, inspireerivad uusi tulijaid ning kasvatavad ka piirkonnasisest teadlikkust.	Elanikud Külalised	Noored, lastega pered, elustiili valijad, visionäärid ja eestvedajad, aktiivsed eakad, väliseestlased
Kogukondade ühendamine ja koostöövõrgustike tugevdamine läbi eestvedajate võimestamise, kohalike algatuste kaardistamise ning piirkonnasisese suhtluse tugevdamise.	Elanikud Külalised	Kagu-Eesti kogukondlikud sädeinimesed ja eestvedajad
Uute elanike sisseelamise toetamine		
Tervitus- ja tugisüsteemi loomine uutele tulijatele, mis on kergesti leitav olemasolevatel platvormidel	Elanikud Investeeringud	Noored, lastega pered, elustiili valijad, visionäärid ja eestvedajad, aktiivsed eakad, väliseestlased
Personaalne tugi ja kogukondlik sisseelamine läbi mentorite, mis aitab uutel tulijatel lihtsamini kogukonda sisse elada	Elanikud	
KÜLALISED		
Kagu-Eesti maastiku ja sporditaristu sihipärane turundamine ja müük spordi- ja tervisesõpradele	Külalised Elanikud	Spordisõbrad ja aktiivsed puhkajad, treeninglaagrite korraldajad, treenerid, noorte- ja koolispordi programmid
Kagu-Eesti aeglase elustiili pakkumine karavanituristile. Taristu kaardistus ja kommunikatsioon.	Külalised	Aeglase puhkuse austajad nii Eestis kui välismaal, elamuste otsijad
Piirkonna kultuurikorraldajate võimestamine	Külalised Elanikud	Kultuurikorraldajad ja kogukondlikud loomeinimesed
Aianduse ja kohalike maitsete sidumine turismiteenuseks Kagu-Eestis	Külalised	Toidu- ja aianduskultuuri huvilised
Töö ja puhkuse ühendamine ärituristile läbi Kuplandi võrgustiku	Külalised Elanikud Investeeringud	Diginomaadid ja kaugtöötajad
Piiriüleste võimaluste teadlik rakendamine rahvusvaheliste turistide meelitamiseks	Külalised	Kultuuri- ja elamusturistid

TEGEVUSED KESKVALITSUSE SUUNAL

Kagu-Eesti arengupotentsiaal ei sõltu üksnes kohalikest algatustest, vaid eeldab teadlikku ja järjepidevat koostööd keskvalitsusega. Et visioon aastaks 2030 saaks tegelikkuseks, on vaja riiklikku tähelepanu ja tuge valdkondades, kus piirkonna enda võimekus on piiratud või killustunud.

Mitmed takistused, millega Kagu-Eesti silmitsi seisab – nagu eluasemete nappus, alarahastatud ühistransport, energeetika, internetiühendused või ebapiisav taristu – on süsteemsed ning ületavad kohalike omavalitsuste võimalusi. Samuti vajab ettevõtluskeskkonna tugevdamine, noorte hoidmine ja külaliste meelitamine sidustatud poliitikaid, mis ühendavad regionaalpoliitika, sotsiaalpoliitika, hariduse, ettevõtluse ja turismi arenduse.

Keskvalitsuse roll ei seisne pelgalt toetusrahade jagamises, vaid suuna ja stabiilsuse loomises – selles, et äärealade areng oleks strateegiliselt toetatud, mitte projektipõhine. Just keskvalitsuse toel on võimalik kujundada keskkond, kus investeeringud, elanikud ja külalised ei jõua Kagu-Eestisse juhuslikult, vaid seetõttu, et siin on loodud päriselt toimiv, usaldusväärne ja kvaliteetne elu- ja ettevõtlusruum.

Kagu-Eesti turundus- ja mainekujunduskava visiooni ja eesmärkide elluviimiseks on vaja tegutseda keskvalitsuse suunal järgnevalt (ettepanekud tuginevad ettevõtjate küsitluse tulemustele):

- ▶ Selgitada regionaalse investeeringutoe tugevdamise vajadust, sh tööstusalade, teede, elektrikindluse, turismiobjektide investeeringuteks;
- ▶ koostada analüüs piirkondlike maksuerisuste ja energiahindade alandamise võimaluste kehtestamiseks Kagu-Eestis;
- ▶ uurida riiigihangete reeglite kohandamise võimalusi kohalike ettevõtjate ja tootjate eelistamiseks;
- ▶ taotleda EL struktuurivahendite lihtsustatud rakendamist, tuginedes piirkonna madalamatele makromajanduse näitajatele;
- ▶ selgitada riikliku pilootprogrammi vajadust regionaalse eluasemefondi loomiseks ja arendamiseks (sh tühjade korterelamute renoveerimiseks ja üürimajade arendamiseks Kagu-Eestis);
- ▶ töötada välja plaan laenuturu ebavõrdsuse vähendamiseks väljaspool tõmbekeskusi, et parandada nii eraisikute kui ka ettevõtjate ligipääsu rahastusele;
- ▶ soodustada mikrokraadide ja kutseõppevõimaluste laiendamist koostöös kõrg- ja kutsekoolidega hariduse kättesaadavuse parandamiseks;
- ▶ võimaldada täiendavaid vahendeid ühistranspordi (bussi- ja rongiliikluse) sidususe parandamiseks, et siduda väikekeskused paremini maakonnakeskustega;
- ▶ taotleda digitaristu (kiire ja stabiilne internet) katvuse ja kvaliteedi parandamist;
- ▶ vajadus meetme järele, mis aitab hoida ja meelitada kvalifitseeritud tööjõudu;
- ▶ hoida riigiasutusi piirkonnas.

Kokkuvõte

„Kagu-Eesti turundus- ja mainekujunduskava 2030“ on kolme maakonna – Põlva, Valga ja Võru – koosneva piirkonna ühine strategiadokument, mis lähtub veendumusest, et piirkonna kestlik areng sõltub tugevast identiteedist, usaldusväärsest kuvandist ja läbimõeldud väärtuspakkumistest. Kava ei keskendu üksnes kommunikatsioonile, vaid käsitleb turundust kui osa laiemast piirkondlikust arengustrateegiast, mille keskmes on elukvaliteet, kogukondlik sidusus ja koostöövõimekus.

Kava koostamisel on tuginetud mitmekesisele ja kaasavale sisendile: läbi viidud on ettevõtjate ja elanike küsitlused, arutelupäevad, fookusintervjuud ning analüüsitud olemasolevaid arengustrateegiaid, uuringuid ja statistilisi andmeid. Lähenemine on andmepõhine, kuid tugevalt seotud kogukondliku kogemuse ja ootustega. Sisendist joonistub välja Kagu-Eesti identiteet kui looduslähedane, kultuuriliselt mitmekesine ja inimese mõõtu elukeskkond, mis samal ajal seisab silmitsi oluliste demograafiliste, majanduslike ja taristuliste väljakutsetega.

Kava keskendub kolmele strateegilisele sihile: investeringute ligimeelitamisele, piirkonna elukeskkonna kuvandi parendamisele ning Kagu-Eesti atraktiivsuse suurendamisele külastajatele. Iga suuna puhul kirjeldatakse sihtgruppe, fookustegevusi ja soovituslikke mõõdikuid, mis võimaldavad hinnata tegevuste mõju ja suunata arendustegevust sihipäraselt. Lisaks tõstetakse esile tegevused, mida tuleb ellu viia koostöös keskkvalitsusega – näiteks eluasemepoliitika, ühistranspordi arendus ja tööstusvõrgustike toetamine.

Kokkuvõtlikult järeldeb kava, et Kagu-Eesti suurim ressurss peitub tema kogukondlikus elujõus, väärtuspõhises identiteedis ja looduslikus tasakaalus. Piirkonna konkurentsivõime ei seisne ainult tööhõives või SKP näitajates, vaid eelkõige võimes pakkuda tähenduslikku elukeskkonda ja usaldusväärset partnerlust. Suurimad takistused ei tulene mitte identiteedi puudumisest, vaid selle vähesest nähtavusest ja tugistruktuuride nõrkusest. Kava kutsub üles kujundama selget ja usaldusväärset kuvandit, tugevdama koostöövõrgustikke ning siduma regionaalne arendustegevus ühtseks ja läbipaistvaks narratiiviks.

Kui neid eesmärke järjekindlalt ellu viiakse, saab Kagu-Eestist mitte ääreala, vaid piirkonna identiteeti kandev tähenduslik ruum nii Eestis kui Euroopas – koht, kus elatakse päriselt, loovalt ning kooskõlas keskkonna ja kogukonnaga.

Kasutatud allikad

Marketingi Instituut. (2020). *Kagu-Eesti mainekujunduse kava*. Tellija: AS Võrumaa Arenduskeskus.

Marketingi Instituut. (2019). *Kagu-Eesti mainekujundusuuring*. Tellija: AS Võrumaa Arenduskeskus.

Põlvamaa Omavalitsuste Liit. (2021). *Põlvamaa arengustrateegia 2035+*

Rahandusministeerium 2021. *Kagu-Eesti tegevuskava 2030*

Rahandusministeerium 2023. *Kagu-Eesti tegevuskava. 2022. a seirearuanne*

Rahandusministeerium 2021. *Regionaalse arengu tegevuskava*

Rahandusministeerium 2023. *Regionaalse arengu tegevuskava (RETK) rakendusplaan 2023-2026*

Regionaalministeerium 2024. *Regionaalarengu programm 2025–2028*

SA Tartumaa Turism. (2024). *Lõuna-Eesti turismistrateegia 2025–2030*

Valgamaa Omavalitsuste Liit. (2021). *Valgamaa arengustrateegia 2035+*

Võrumaa Arenduskeskus. (2021). *Võrumaa arengustrateegia 2035+*

OÜ Cumulus Consulting (2020). *Kagu-Eesti tööstusalade uuring*. Tellija: Rahandusministeerium

Muud allikad

Statistikaameti juhtimislauad

Kagu-Eesti ettevõtluse hetkeseis ja tulevikuväljavaated (2025). MTÜ Oscus

Kagu-Eesti elanike tagasiside raport (2025). MTÜ Oscus

Fookusrühmade, kohtumiste ja süvaintervjuude kokkuvõtted

Lisa 1. Suundade statistika

Tabel 1. SKP näitajad.

SKP 2023 Allikas: Statistikaamet			2030 trend
	Osatähtsus riigi SKPst	SKP elaniku kohta, % Eesti keskmiset	
Põlva maakond	0,9	52,5	kasvav
Valga maakond	1,1	52,4	kasvav
Võru maakond	1,5	59,8	kasvav

Tabel 2. Hõivatute arv ja tööhõive määr

Tööhõive määr 2024 Allikas: Statistikaamet			2030 trend
	Hõivatute arv	Tööhõive määr, % 20-64 aastased	
Põlva maakond	10 000	78,2	kasvav
Valga maakond	11 700	75,7	kasvav
Võru maakond	14 700	77,5	kasvav

Tabel 3. Rändesaldo

Rändesaldo 2024 Allikas: Statistikaamet			2030 trend
	Siseränne	Välisränne*	
Põlva maakond	-82	-15	positiivne
Valga maakond	-164	57	positiivne
Võru maakond	-58	-3	positiivne

*inimeste liikumist riigipiiri üleselt

Tabel 4. Majutatute ja ööbimiste arv.

Majutatute ja ööbimiste arv Allikas: Statistikaamet										2030 eesmärk*	
	2022			2023			2024			Majutatud külastajaid	Ööbimise kestus
	Majuta- tud	Ööbi- mised	Kestus	Majuta- tud	Ööbi- mised	Kestus	Majuta- tud	Ööbi- mised	Kestus		
Põlva maakond	26964	49802	1.85	24217	41885	1.73	21489	39094	1.82	26 964 → 32 400	1.82 → 2.32
Valga maakond	104155	189861	1.82	116903	211481	1.81	119506	230403	1.93	119 506 → 143 400	1.93 → 2.43
Võru maakond	83514	158179	1.89	76005	147641	1.94	77756	142206	1.83	83 514 → 100 200	1.83 → 2.33

*Kasvatada majutatud inimeste arvu 20% võrra Covid järgsest parimast tulemusest; tõsta ööbimise kestust 0.5 päeva võrra

Lisa 2. Kagu-Eesti hetkeolukorra SWOT-analüüs

TUGEVUSED

- Rikkumata loodus, elurikkus ja mitmekesine maastik.
- Ettevõtlikud ja teotahtelised inimesed; tugevad ja koostöövalmid kogukonnad; toimivad võrgustikud.
- Kohalik keel, kultuur ja UNESCO vaimne pärand, tugev piirkondlik identiteet.
- Rahu, vaikus, turvalisus ja privaatsus.
- Lähedus Tartule ja Lätile.
- Kaunid väikelinnad ja mitmekesine kultuuriline kooslus.
- Tuntud, kvaliteetsed ettevõtted ja unikaalsed sündmused.
- Hea spordi- ja liikumistaristu.
- Looduslikud ressursid (muda, mineraalvesi)
- Kaitseväge kohalolu kui majanduslik võimalus.
- Tugev väärtuspõhine hoiak ja armastus kohaliku eluviisi vastu.
- Kättesaadavad ja kogukondlikud (väike)koolid ja lasteaiaid ning tasuta või madala tasuga huvitegevus.

VÕIMALUSED

- Loodusturismi ja mahetootmise arendamine.
- Kutse- ja IT-hariduse toel uute töökohtade loomine.
- Piiriülene koostöö Lätiga ja piirkonnaülene sünergia.
- Avaliku, erasektori ja teaduse koostöö ning innovatsiooni rakendamine.
- Eesti toidu ja turismi potentsiaali parem esiletõstmine.
- Sobiv keskkond ettevõtlikule ja peresõbralikule elustiilile.
- Tartu lennujaam ja reisirongiliikluse arendus.
- Turismimaks, EL toetused, investeringute soodustamine.
- Avatus uuendustele, kestlik turism, erinevad märgised ja mahetooted.
- Kaugtöötajate sidumine piirkonnaga, 60+ sihtgrupp.
- Loodusvarade suurem rakendamine ja julged ideed.
- Digiturunduse ja info kättesaadavuse parandamine.

NÕRKUSED

- Tööpuudus, kvalifitseeritud tööjõupuudus ja madalad palgad.
- Vähenev ja vananev elanikkond, noorte väljaränne.
- Kehvad ühendused ja amortiseerunud infrastruktuur, nõrk digitaristu.
- Riigi vähene kohalolek, avalike teenuste kadumine.
- Elamispindade nappus ning laenuga kinnisvara soetamise keerukus.
- Kohati kehv koostöö ja killustatus organisatsioonide vahel.
- Turismi hooajalisus, ilmast sõltuv teenus, kulukas taristu.
- Projektipõhine rahastus kultuuri- ja spordivaldkonnas.
- Madal konkurentsivõime, negatiivne maine ja "klaas pooltühi" hoiak.
- Usaldamatus haridussüsteemide vastu, järelkasvu puudus liidritele.
- „Mitte minu tagaaias“ suhtumine uuendustesse.

OHUD

- Venemaa lähedus ja julgeolekuriskid.
- Looduskeskkonna ohustatus (lageraie, Nursipalu, majandussurve).
- Regionaalpoliitika ebastabiilsus, ääremaastumine.
- Ettevõtete ja elanike lahkumine, investeerimisvõimekuse nõrkus.
- Riiklik maksupoliitika ja taristu mahajäämus.
- Ebakindel energiaturg ja ilmastikust tingitud ebastabiilsus.
- Vähene kriisivalmidus ja transpordikoridoridest kõrvale jäämine.

